

EXPEDITIE
LERARENAGENDA

De onderwijspraktijk reist mee met de Expeditie

Rapportage van de
dataverzameling via de Teacher
Tapp in het eerste jaar van de
Expeditie

*Auteurs; Marieke van der Pers, Amber Walraven, Patricia
Brouwer, Ditte Lockhorst, Monika Louws, Leonie Middelbeek,
Wouter Schenke, Bregje de Vries*

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Teacher Tapp – dagelijks bevragen van leraren en schoolleiders	6
3	Introductie van Teacher Tapp in Nederland door het Expeditieteam	7
4	Inzet van Teacher Tapp in de Expeditie Lerarenagenda	9
	Methode	9
	Resultaten	11
5	Geleerde lessen en vooruitblik	15
	Bijlage: Producten Teacher Tapp ‘buiten’ Expeditie Lerarenagenda	16

1 Inleiding

Het beroep van leraar is veelzijdiger geworden (Snoek et al., 2017). Om in de veelvormigheid en veelzijdigheid van het beroep te navigeren naar toekomstbestendig leraarschap is adaptief vermogen nodig. Onderzoek naar organisatieverandering definieert adaptief vermogen als de vaardigheid van een systeem zich continu aan te passen om te overleven en groeien (Schumpeter, 1949). Overleven en groeien gaat om het balanceren tussen enerzijds de noodzaak te innoveren (exploreren: creëren van nieuwe kennis) en anderzijds de noodzaak te (blijven) produceren (exploiteren: gebruik bestaande kennis) (Levinthal & March, 1993; Newey & Zahra, 2009). Kortom, adaptief vermogen gaat over ‘vernieuwen terwijl de winkel openblijft’. De Expeditie Lerarenagenda zoekt verheldering van het begrip adaptief vermogen in de context van toekomstbestendig leraarschap.

Hoofdvraag: Op welke wijze is sprake van adaptief vermogen in het Nederlandse onderwijsveld in de wisselwerking tussen micro-, meso- en macroniveau van leraarschap en wat zijn de belangrijkste kenmerken en verklarende en transfereerbare mechanismen van dit adaptief vermogen?

Deelvragen:

- (1) Hoe ziet adaptief vermogen er uit? (gedrag)
- (2) Wat zijn percepties van en ervaringen met adaptief vermogen? (beleving)
- (3) Welke kenmerken en mechanismen liggen ten grondslag aan adaptief vermogen?
- (4) Wat is de transferwaarde van kenmerken en mechanismen van adaptief vermogen?

Jaar 1 van de Expeditie Lerarenagenda

In het eerste onderzoeksjaar is adaptief vermogen onderzocht in een decor van het thema *Veranderend Beroepsbeeld*. Op basis van een verkenning in wetenschappelijke literatuur en beleidsdocumenten, en in samenspraak met belanghebbenden en belangstellenden uit alle gremia van het onderwijsveld, hebben we voor dit thema belangrijke subthema's op micro-, meso- en macroniveau van leraarschap in kaart gebracht. Met deze themakaart in de hand is de expeditie vertrokken om te zoeken naar manifestaties van en eerste betekenisgeving aan de rol van adaptief vermogen in toekomstbestendig leraarschap.

De Expeditie hanteert een onderzoeksbenadering die *kristallisatie* (eng. crystallization) wordt genoemd. De benadering staat voor het zodanig inrichten van een onderzoek dat er een multiperspectivische kijk op het te onderzoeken "object" ontstaat. Daarbij bedienen we ons van bekende traditionele onderzoeksmethoden en technieken van zowel kwantitatieve als kwalitatieve aard, maar zoeken we ook naar nieuwe vormen van dataverzameling, -analyse en rapportage waarin respondenten en onderzoekers op creatieve manieren en in co-creatie kijken naar adaptief vermogen in de context van een veranderend beroepsbeeld. Zeven bouwstenen staan samen voor deze gekristalliseerde benadering:

- Bouwsteen 1 Literatuuronderzoek
- Bouwsteen 2 Conceptvalidatie met stakeholders
- Bouwsteen 3 Teacher tapp
- Bouwsteen 4 Veldstudie
- Bouwsteen 5 Creative commons
- Bouwsteen 6 Interventiestudie
- Bouwsteen 7 Vignettenstudie

De bouwstenen worden variabel in het onderzoek gebruikt. In de opbouw van het onderzoek in jaar 1¹ zijn bouwsteen 1 tot en met 5 ingezet. In deze tussenrapportage wordt de introductie van de bouwsteen Teacher Tapp in Nederland en de ontwikkeling van het aantal deelnemers van de app toegelicht. Vervolgens wordt beschreven op welke manier de app de bouwsteen Veldstudies heeft aangevuld en wat dit voor inzichten heeft opgeleverd over adaptief vermogen. Tot slot wordt uiteengezet hoe de verzamelde gegevens bijdragen aan het verkrijgen van inzicht in de manier waarop emoties, sociale steun en contexten een rol spelen bij adaptief vermogen.

---

¹ Alle producten en een agenda van lopende activiteiten zijn te vinden op www.expeditielerarenagenda.nl.

2 Teacher Tapp – dagelijks bevragen van leraren en schoolleiders

[Teacher Tapp](#)² is een gebruiksvriendelijke app die op dagelijkse basis ervaringen en meningen van leraren én schoolleiders verzamelt met als doel de onderwijsgemeenschap een stem te geven, reflectie te bieden en antwoorden te geven op vragen die ze graag van elkaar willen weten. De app werpt daarmee licht op het onderwijs door te kijken door de ogen van leraren en biedt de leraren verdieping over relevante thema's via leestips. Op een laagdrempelige manier wil Teacher Tapp zoveel mogelijk leraren en betrokkenen bereiken om op deze manier kennis en inzicht te geven over het onderwijs. De app biedt een moment van reflectie in de dagroutine en bevordert de dialoog onder leraren, schoolleiders en betrokkenen. Door te leren over de ervaringen en meningen van andere deelnemers, creëren we een groter bewustzijn van de arbeidsomstandigheden en krijg de leraar inzicht in actuele onderwijskwesties die scholen raken.

De app werkt als volgt. Elke dag om 16.30 uur staan er drie nieuwe gesloten vragen klaar, vragen die binnen twee minuten te beantwoorden zijn en 24 uur open staan. De vragen sluiten zoveel mogelijk aan bij de dagelijkse praktijk van leraren, of de actualiteit. Zodra de vragen beantwoord zijn, zijn de antwoorden op de vragen van de vorige dag zichtbaar. Daarnaast krijgen de deelnemers dagelijks een aan de vragen verwante lees-, leer- en/of kijk tip. Deze tips zijn kort en makkelijk te lezen en zijn bruikbaar in de praktijk van de deelnemer. De veelal vernieuwende en relevante leestips kunnen helpen bij de professionele ontwikkeling.

De vragen die Teacher Tapp stelt, komen van gebruikers zelf (in Nederland, Vlaanderen en Engeland), lerarenopleiders, onderwijsonderzoekers, andere geïnteresseerden én vragen die door ons als beheerders zelf worden geformuleerd. We bieden ook onderwijsgerelateerde organisaties aan om vragen te stellen. Wekelijks wordt een [blog](#) geschreven waarin resultaten die aansluiten bij actuele en interessante topics nader (in samenwerking met experts) worden geanalyseerd en uitgewerkt³. Hier laten we verschillen zien tussen bijvoorbeeld sectoren en combineren we vragen met elkaar. Verder worden bevindingen gedeeld via verschillende sociale mediakanalen. Teacher Tapp wordt steeds meer zichtbaar in het veld. Verschillende organisaties nemen contact met op om zelf vragen te kunnen stellen, maar ook om gebruik te maken van de bevindingen.

---

² <https://nl.teachertapp.com/> en <https://expeditielerarenagenda.nl/teacher-tapp-nl>

³ Zie bijlage voor een volledig overzicht van de gepubliceerde blogs én Teacher Tapp in beeld en geluid.

3 Introductie van Teacher Tapp in Nederland door het Expeditieteam

Teacher Tapp is eigendom van Education Intelligence Limited, een geregistreerd bedrijf in het Verenigd Koninkrijk dat is opgezet door Becky Allen, Laura McInerney en Alex Weatherall. Education Intelligence Ltd is de controller van alle gegevens van de app. De Expeditie heeft een samenwerkingsovereenkomst met Education Intelligence Ltd getekend en zal de app gedurende drie jaar beheren voor de deelnemers werkzaam in Nederland. In het onderzoeksplan van de Expeditie is beschreven dat het streven is minstens 1000 deelnemende leraren dagelijks gebruik te laten maken van Teacher Tapp.

In het voorjaar van 2020 is begonnen met een pilot waar 50 leraren onderdeel van waren. Vanaf september 2020 is de app beschikbaar voor meer deelnemers. De promotie van de app wordt in eerste instantie gericht op leraren werkzaam in het po, vo, mbo en so. Sinds het voorjaar van 2021 worden schoolleiders ook aangeschreven om de app te gebruiken waarna het gebruik van de app ook ander aanstaande leraren en ondersteunend personeel is gepromoot. Op 22 december 2021 was de app 4294 gedownload, met de volgende verdeling over de sectoren en functies.

Tabel 1. Overzicht aantal aangemaakte accounts⁴

Demographic Responses Display	Primair onderwijs	Voortgezet onderwijs	Middelbaar beroepsonderwijs	Speciaal onderwijs	Hoger onderwijs	Sector - Anders	Null	Grand Total
Leraar	670	972	202	100	16	97	84	1,996
Teamleider/Bouwcoördinator	204	123	31	15	7	26	22	396
Schoolleider/directeur	99	52	9	14	1	8	5	180
Onderwijs ondersteunend personeel	10	6	2	5	2	1	1	23
Null	945	1,138	270	167	8	226	391	2,912
Grand Total	1,489	1,768	419	219	31	300	477	4,294

Lang niet iedereen die de app gedownload heeft maakt (regelmatig) gebruik van Teacher Tapp. Van de 4294 accounts zijn er 1270 in de maand november 2021 gebruikt, waarvan de verdeling over de sectoren en rollen als volgt is:

Tabel 2. Gebruik Teacher Tapp november 2021

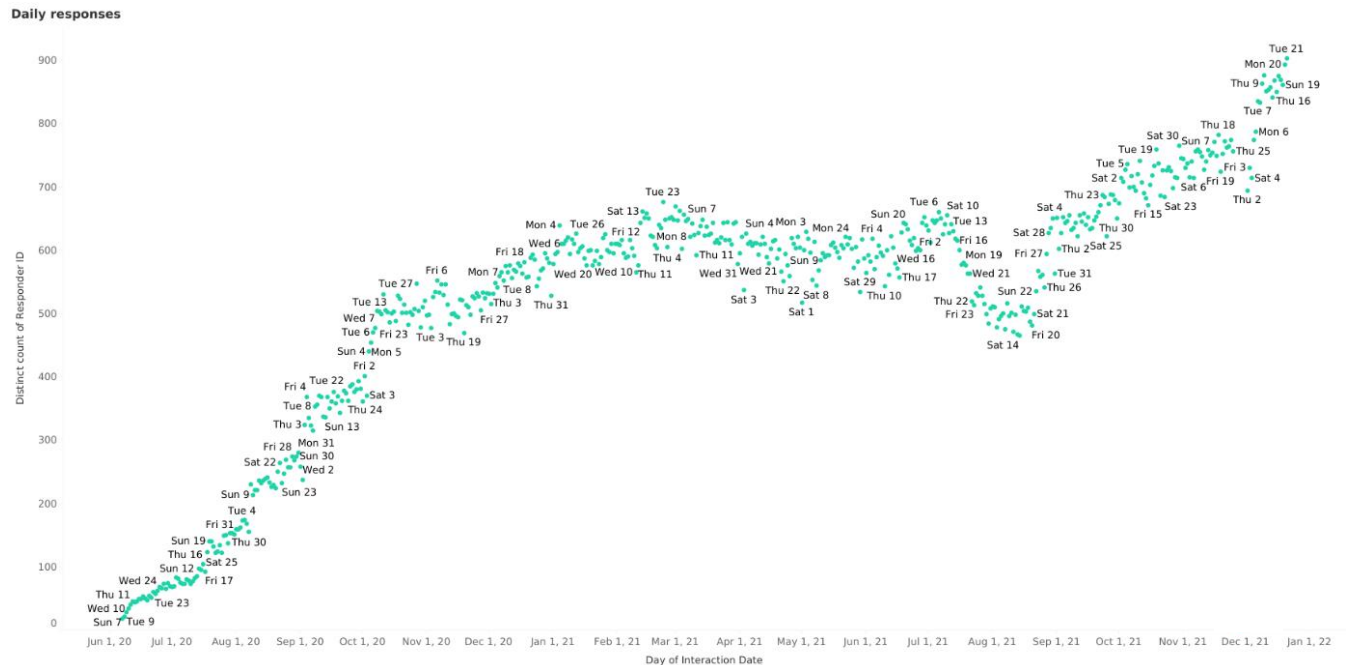
Demographic Responses Display	Primair onderwijs	Voortgezet onderwijs	Middelbaar beroepsonderwijs	Speciaal onderwijs	Sector - Anders	Null	Grand Total
Leraar	329	441	82	36	30	33	920
Teamleider/Bouwcoördinator	103	56	13	4	11	6	190
Schoolleider/directeur	39	16	2	9	3	1	70
Onderwijs ondersteunend personeel	3	1					4
Null	31	28	7	10	13	25	111
Grand Total	499	533	102	56	55	62	1,270

Het aantal dagelijkse deelnemers is toegenomen tot 900 op 21 december 2021 (zie figuur 1). Het overgrote deel van deze groep deelnemers zijn leraren werkzaam in het po en vo (respectievelijk 39% en 42%). Rekening moet worden gehouden dat de huidige groep gebruikers een selecte vertegenwoordiging is van de totale beroepsgroep. We gaan ervan uit dat een groot deel van de vaste groep gebruikers zogenaamde

⁴ Betreft 'rij Null': dit is een groep waarvan de functie onbekend is. De vraag naar hoogst genoten functie is later toegevoegd. Aangenomen kan worden dat deze groep Teacher Tapp niet meer gebruikt. Betreft 'kolom Null': dit is een groep waarvan de functie nog onbekend is omdat het nieuwe deelnemers zijn die de vraag naar hoogst genoten functie nog moeten ontvangen. Aangenomen kan worden dat deze groep Teacher Tapp wel gebruikt.

early adapters zijn die zich meer dan collega's op sociale media bevinden en geïnteresseerd zijn om op ervaringen van leraren buiten de eigen school te reflecteren.

Figuur 1. Ontwikkeling dagelijkse aantal deelnemers Teacher Tapp – periode 1 januari 2020 – 22 december 2021

Regelmatig bevragen we de deelnemers hoe ze Teacher Tapp ervaren. Deelnemers geven aan dat ze (dagelijks) de vragen beantwoorden omdat ze:

- de vragen interessant vinden
- leren van de antwoorden
- de dagelijkse tip kunnen gebruiken in de praktijk, of erdoor aan het denken worden gezet
- het leuk vinden deel uit te maken van het grootste dagelijkse onderzoeksproject in het onderwijs!

Uit de feedback die we krijgen wordt het beantwoorden van de vragen en het zien hoe anderen deze beantwoorden het meest gewaardeerd. Resultaten worden echter weinig gedeeld of besproken met collega's. De coronasituatie kan hieraan ten grondslag liggen, immers leraren maken niet of nauwelijks gebruik van de personeelskamer of andere manier van fysiek contact. Ook ontstaat het beeld dat leraren in Nederland wat terughoudend zijn in onderling promoten van Teacher Tapp dan hun collega's in het Verenigd Koninkrijk en Vlaanderen, in het najaar van 2021 lijkt hier echter wat verandering in te komen.

Via een evaluatie in het voorjaar van 2021 leerden we dat de tips en blogs minder gelezen worden of zelfs onbekend zijn. De informatievoorziening hierover is in tussen verbeterd. In de zomer van 2021 vroegen we de deelnemers wat we zouden moeten verbeteren. Een grote groep gaf aan belang te hebben bij vragen die specifiek gericht zijn op hun eigen sector. Sinds de zomer van 2021 worden vaker sectorspecifieke vragen gesteld. Door een technische aanpassing van de app is dit vanaf december 2021 nog makkelijker om te realiseren.

4 Inzet van Teacher Tapp in de Expeditie Lerarenagenda

De kracht van Teacher Tapp is om op een snelle manier op opvallende overeenkomsten en verschillen tussen grotere groepen personen werkzaam in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en het speciaal onderwijs in beeld te brengen.

Deze bouwsteen is op drie manieren bij het vraagstuk Veranderend beroepsbeeld ingezet. Ten eerste dient de app als instrument voor peiling en validatie van de door ons [onderscheiden dilemma's bij het vraagstuk](#)⁵. Ten tweede gebruiken we de app om op een snelle manier inzichten uit de andere bouwstenen voor te leggen aan een grote groep leraren en schoolleiders. Ten derde heeft de inzet van de app als doel inzicht te krijgen in factoren die van invloed zijn op adaptief vermogen.

Het aantal dagelijks gebruikers lag ten tijde van de dataverzameling tussen de 600 en 650. De meeste van deze groep deelnemers komen uit het vo (bijna 50%) en de po (bijna 40%). De rest is werkzaam in het mbo, so of elders. De deelnemers zijn hoofdzakelijk leraren. Schoolleiders en ondersteunend personeel maken ook gebruik van de app maar waren in het eerste jaar nog een te kleine groep om specifiek mee aan de slag te gaan.

Methode

Validatie vraagstuk Veranderend Beroepsbeeld

Voor validatie van de beschrijving van het vraagstuk Veranderend Beroepsbeeld zijn door de onderzoekers bij de verschillende (uitingen van) dilemma's die bij dit vraagstuk zijn geformuleerd vragen ontwikkeld gericht op herkenbaarheid en perceptie ervan bij leraren en schoolleiders. Hierdoor was het mogelijk het door ons gekozen decor van het 'Veranderend beroepsbeeld' tot leven te brengen met recente meningen en belevingen van een grote groep deelnemers uit het veld. Voorbeelden van vragen en stellingen zijn:

- In hoeverre komt jouw beroepsbeeld van de leraar overeen met dat van jouw directe collega's (bij teamleden)?
- Wat doe je als je merkt dat er een verschil zit tussen jouw eigen visie op onderwijs en de visie van de schoolleiding?

Op basis van de resultaten is de beschrijving van het vraagstuk Veranderend Beroepsbeeld aangepast en zijn verschillende blogs verschenen⁶.

Validatie veldstudie

In het project wordt Teacher Tapp ingezet om leraren en schoolleiders bevindingen of opvallende zaken die voortkomen uit de andere bouwstenen voor te leggen. In het voorjaar en de zomer van 2021 hebben we dit gedaan naar aanleiding van [de veldstudie](#)⁷, welke voor het eerst jaar acht cases betrof. In deze veldstudie zijn verdiepende gesprekken gehouden met leraren en schoolleiders over hoe zij zich voelen en gedragen bij specifieke veranderingen waarmee ze te maken hebben en waarbij zij schuring (gewenste en gerealiseerde situatie komen niet overeen) ervaren. Nadat per case de schuring, het gedrag, afwegingen en condities in kaart zijn gebracht, zijn voor vijf van de cases voor Teacher Tapp sets met vragen geformuleerd. Middels deze sets is niet alleen gepeild in hoeverre de betreffende schuring herkend wordt in het veld, maar is ook in kaart gebracht in hoeverre emoties en het handelen die in casestudies zijn beschreven overeenkomen met die van het bredere veld.

⁵ <https://expeditielerarenagenda.nl/product/het-vraagstuk-van-het-veranderend-beroepsbeeld>

⁶ <https://expeditielerarenagenda.nl/productenoverzicht/>

⁷ <https://expeditielerarenagenda.nl/bouwstenen-van-de-expeditie>

De vragen gingen achtereenvolgens in op herkenbaarheid (komt het voor?), het handelen, beleving en de mogelijk beïnvloedende factoren als normen en waarden, persoons- en organisatiekenmerken. Voorbeelden van vragen en stellingen zijn:

- Hoe vaak maak je als leraar mee dat afspraken die je met de schoolleiding hebt gemaakt niet worden nagekomen?
- Neem een situatie (zoals omschreven in de casus) voor je, hoe voelde je je toen? (antwoordopties als gefrustreerd, boos, verbaasd)
- Hoe heb je gehandeld in deze situatie? (antwoordopties als gesprek aangegaan met leidinggevende, gesprekken voeren met collega's, mij informeren wat ik er aan kan doen, niets)

Resultaten zijn weergegeven in vijf blogs waarin de resultaten uit de case studies en die uit de app zijn samengevat en vergeleken (zie <https://expeditielerarenagenda.nl/productenoverzicht/>).

Adaptief vermogen

De blogs die de veldstudies aanvullen zijn beschrijvend van aard en richten zich niet specifiek op (de mechanismen van) adaptief vermogen. Middels meer verdiepende analyses verkennen we in welke mate beïnvloedende factoren als emoties en de aanwezigheid van sociale steun binnen de organisatie significant verschillen laten zien ten aanzien van het 'handelen'. Voor deze analyses is gebruikt gemaakt van dezelfde set vragen maar is gewerkt met een selectie van de data, namelijk de groep deelnemers die aangeeft schuring te ervaren. Per case is de schuring als volgt gedefinieerd:

Tabel 3. Schuring per casus

Case 1	Meegemaakt dat afspraken niet zijn nagekomen (N=156)
Case 2	Groep die vindt dat aanbod aan scholing door de school nooit/zelden/soms aansluit (N=130)
Case 3	Meegemaakt dat eigen geïntroduceerde werkwijze werd afgewezen door collega's (N=370)
Case 8	Ambities van de schoolleider voor de school komen niet overeen met eigen ambities (N=187)

Het handelen als reactie op de schuring is gecategoriseerd in groepen welke grofweg onderscheidt maken in 'Meegaan met die situatie/Niets doen' (0) of 'Reageren op de situatie' (1).

Tabel 4. Splitsingsvariabele per casus - Handelen

Case 1	0: Laten rusten (ondanks ongelukkig voelen) 1: Er iets/alles aan gedaan hebben
Case 2	0: Geen behoefte aan interne academie 1: Behoefte aan interne academie
Case 3	0: Ermee aan de slag gaan 1: Overtuigen ⁸ 2: Overtuigen + ermee aan de slag gaan
Case 8	0: Ambities van schoolleiding volgen (zien hoe het loopt) 1: (pittig) gesprek voeren met schoolleiding

In cases 1 en 3 is direct gevraagd naar welke gevoelens de situatie oproep. Voor case 2 wordt een houding gedefinieerd als positieve of negatieve emotie en in case 8 wordt een negatieve emotie benaderd door de mate van ervaren belemmering.

⁸ Overtuigen van collega's, leidinggevende en/of bestuur

Tabel 5. Emoties

Case 1	Welke gevoelens riep het op?
Case 2	Wat levert samen leren met collega's je op? (Positief vs negatief)
Case 3	Welke gevoelens riep het op?
Case 8	In welke mate voel je je belemmerd in het invulling geven aan je eigen ambities?

De mate van sociale steun binnen de organisatie wordt benaderd door vragen over de relatie, hoe iemand zich verhoudt tot de andere partij. Deze zijn echter niet in elke case expliciet in relatie tot de schuring gesteld.

Tabel 6. Sociale relaties

Case 1	Gesprek aangaan met leidinggevende, collega's, privé, actief niets doen
Case 2	Ervaren druk van schoolleiding om samen te leren met collega's Aansluiting behoeften scholing en aanbod door de school
Case 3	Vaker meegemaakt dat geïntroduceerde werkwijze werd afgewezen door collega's
Case 8	Openheid om ambities te bespreken Relatie met schoolleider Schoolleider voldoende zicht op ambities van leraar Transparantie schoolleider t.a.v.?

Tot slot is vergeleken in welke mate het handelen verschilt voor enkele individuele kenmerken als geslacht, de onderwijssector en de functie van de Teacher Tapp deelnemer. Omdat deze informatie geldend is gedurende de periode dat gebruik wordt gemaakt van de app kan deze niet per definitie geldend zijn voor het moment waarop de situatie zich voordeed. De relatie tussen functie en handelen is daarom niet bekeken voor case 1 en case 3 omdat de app gebruikers werd gevraagd naar situaties die ook mogelijk in een (ver) verleden hebben plaatsgevonden waardoor de huidige functie niet overeen kan komen met de situatie op dat moment. Middels variantieanalyses (ANOVA's) is verkend in hoeverre bovenstaande genoemde variabelen verschillend zijn voor het soort handelen (meegaan of reageren).

Resultaten

Validatie vraagstuk Veranderend Beroepsbeeld

Thema's die de dilemma's raken zijn verwerkt in onderstaande blogs welke op de website van de Expeditie worden gepresenteerd als product. De antwoorden op de gestelde vragen die het vraagstuk Veranderend Beroepsbeeld raken laten zien dat leraren en schoolleiders over het algemeen de dilemma's herkennen. Ervaringen van leraren in het po en so komen redelijk overeen. Binnen het vo zien we regelmatig dat deelnemers werkzaam in de bovenbouw van het havo/vwo een andere mening of ervaring hebben dan leraren werkzaam in de onderbouw havo/vwo of in het vmbo. Omdat het aantal deelnemers uit het mbo gering is, hebben we hier minder zicht op kunnen krijgen.

Tabel 7: Blogs verschenen als zelfstandig product op de [website](#)⁹ Expeditie Lerarenagenda

Dilemma	Titel blog
Individuele vs teamprofessionaliteit	<ol style="list-style-type: none"> 1. Werkdruk, controle en vertrouwen 2. Afstemming kennis en vaardigheden individuele leraar en het team 3. Gedeelde visie en waarden 4. Gespreid leiderschap 5. Niet nakomen van afspraken 6. Samen leren met collega's in aan-of afwezigheid van een interne academie 7. Onderwijsinnovaties, hoe ga je om met weerstand in het team?
Individuele beroepsidentiteit vs Collectief beroepsbeeld	<ol style="list-style-type: none"> 8. Een sterke beroepsgroep 9. Een goede leraar.. 10. Hoe dicht je het lerarenlek? 11. Overeenkomst ambities tussen schoolleiders en leraren
Breed opleiden vs Maatwerktrajecten	<ol style="list-style-type: none"> 12. Samen opleiden 13. Benutting van de expertise van stagiaires door het lerarenteam

Validatie veldstudie

De opbrengst van de geformuleerde vragensets om de herkenbaarheid van de situatie en de afwegingen en emoties onder andere onderwijsprofessionals te peilen zijn verwerkt in verschillende blogs waarin het verhaal van de geïnterviewde wordt gecombineerd met de beleving van het bredere veld¹⁰. De blogs beschrijven de mate waarin de schuring wordt herkend en brengen de bijkomende gevoelens, de aanwezige sociale steun en de reactie hierop (het handelen) in beeld.

Tabel 8 geeft per case weer welk dilemma er tussen de betrokken actoren speelt en daarbij de mate waarin het gedrag en de beleving van de geïnterviewden herkend wordt door de Teacher Tapp deelnemers. Voor alle vijf cases geldt dat het dilemma dat ten grondslag ligt aan de diepte-interviews herkend wordt. Dit geeft aan dat deze cases in de veldstudies niet op zichzelf staan. Wat betreft het ervaren van de schuring lijkt er over het algemeen een gebrek aan zichtbaarheid of dialoog tussen de betrokken partijen te zijn. Het 'open staan voor de ander' (in het kader van gehoord en gezien worden; sociale steun) lijkt een rol te spelen in adaptief vermogen. Ten aanzien van het reageren op de schuring laten de bevindingen zien dat er verschillende emoties aan de orde zijn op het moment dat er schuring plaatsvindt, maar dat 'negatieve emoties' zoals teleurstelling, frustratie en verbazing de overhand hebben.

Invloeden op adaptief vermogen: emotie en sociale steun

Met verdiepende analyses is gekeken hoe sociale steun en emotie een relatie hebben met verschillen ten aanzien van het handelen. In onderstaande figuren 9-12 worden die variabelen weergegeven waar significante verschillen zijn gevonden tussen het type handelen. De analyses geven indicatie dat de aanwezigheid van negatieve emoties (frustratie) helpend kunnen zijn om de dialoog aan te gaan (er iets aandoen), maar op het moment dat de relatie met de andere partij meer 'belemmerd/aangetast/ontoegankelijk' is, dan lijken leraren makkelijker/meer 'hun eigen gang' te gaan en is er een gebrek aan 'open staan voor de ander' of dialoog. Het lijkt alsof wanneer de partijen 'open staan voor de ander en elkaar zien' het handelen meer gaat richting het 'wegnemen van de schuring'.

⁹ <https://expeditielerarenagenda.nl/productenoverzicht/>

¹⁰ Het betreft beschrijvende analyses.

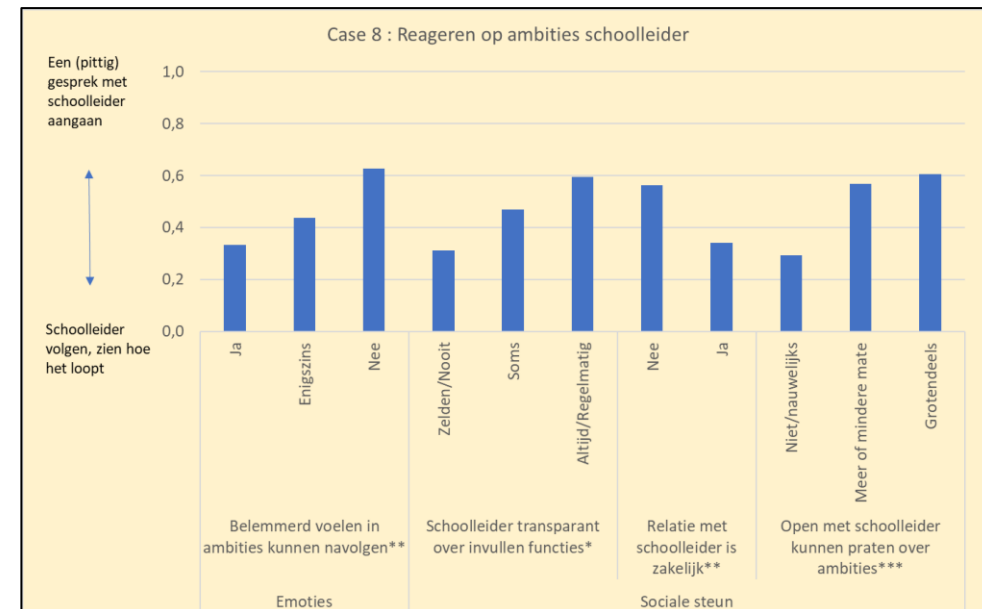
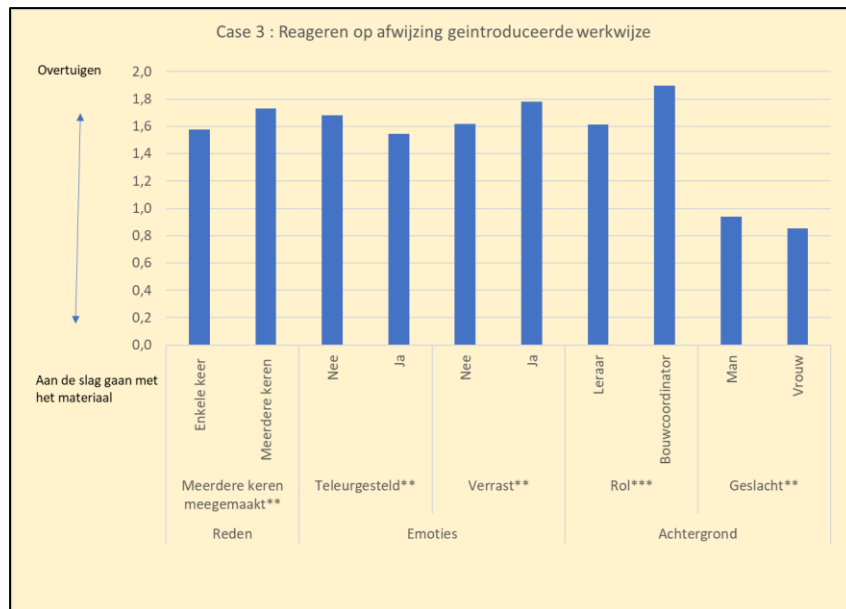
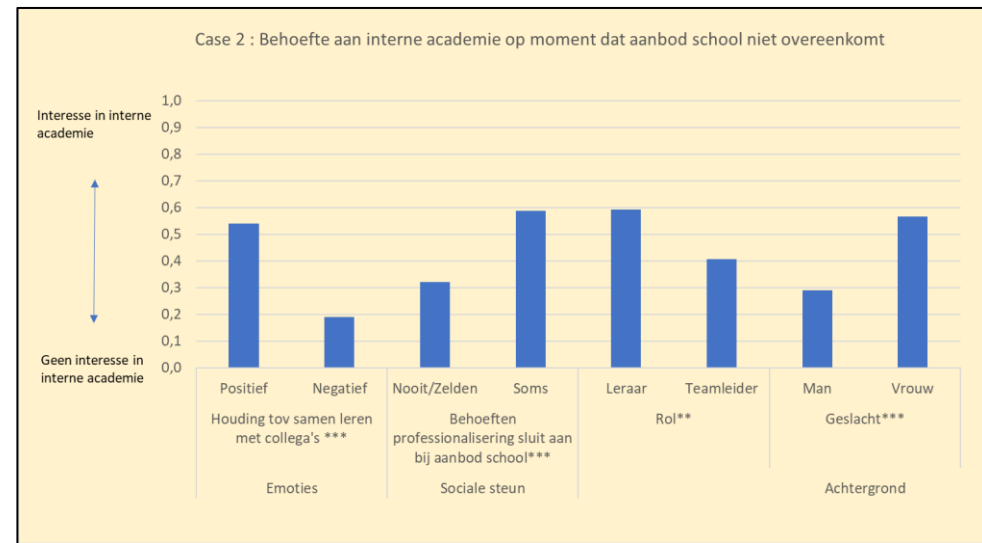
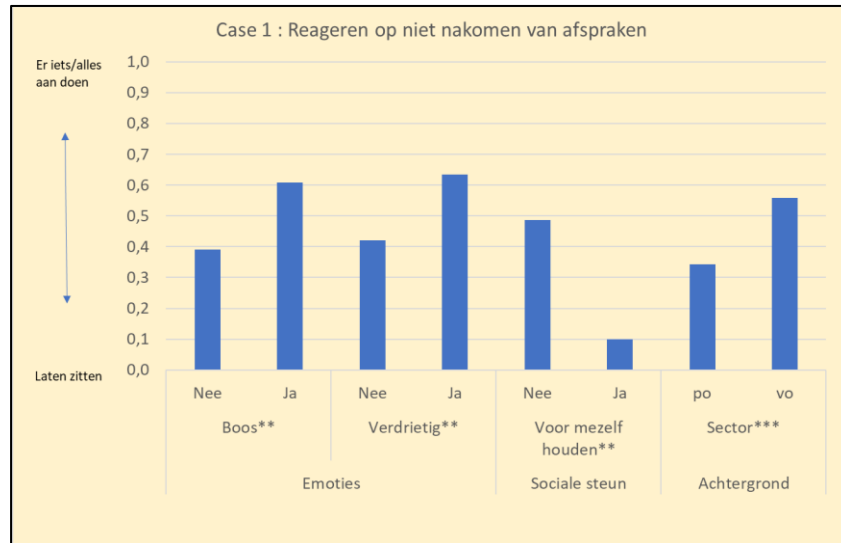
Tabel 8: Blogs aansluitend op de veldstudies. Deze blogs zijn als zelfstandige producten op de [website](#) van de Expeditie gepubliceerd.

Case veldstudie	Titel van blog	Wat valt op met betrekking tot de schuring	Overeenkomst gedrag en beleving met geïnterviewde in veldstudie
Case 1 ¹¹ (Dilemma 1)	Niet nakomen van afspraken	Afspraken worden lang niet altijd vastgelegd, en/of van vanzelfsprekend gezien. In afwezigheid van formalisering wordt vaker ervaren dat afspraken niet worden nagekomen.	De geïnterviewde was in eerste instantie verrast en daarna gefrustreerd. Ze voert gesprekken met haar leidinggevende, collega's en in de privésfeer. Hiermee in overeenkomst, ervaart de grootste groep van de Teacher Tapp deelnemers gefrustreerd te zijn geweest. Deelnemers geven aan in een dergelijke situatie gesprekken met leidinggevende, collega's en in de privésfeer gevoerd te hebben.
Case 2 (Dilemma 1)	Samen leren met collega's in aan-of afwezigheid van een interne academie	Overeenstemming in taakopvatting en autonomie in besteden van tijd is van belang voor het samen leren met collega's	De houding van de geïnterviewden komt overeen met hoe Teacher Tapp gebruikers dit ervaren. Leraren die actief deelnemen aan de activiteiten binnen een interne academie ervaren dat de mogelijkheden voor scholing die de door de school wordt aangeboden beter aansluiten bij hun eigen behoeften dan de groep gebruikers die niet deelneemt aan de interne academie. In overeenkomst met de geïnterviewden valt onder niet-deelnemers aan een interne academie op dat deze leraren niet per definitie minder open staan voor het samen leren met collega's. Ze geven ook de voorkeur om initiatieven te nemen om samen te leren én vinden het delen van inzichten waardevol maar doen dit naar eigen inhoudelijke behoeften en/of planning.
Case 3 ¹² (Dilemma 1)	Onderwijsinnovaties, hoe ga je om met weerstand in het team?	Ruimte voor de dialoog (tussen leraar, team en schoolleider) is van belang om te voorkomen dat een eigen plan wordt getrokken	Het gevoel van teleurstelling en frustratie komen overeen. De geïnterviewde past innovatie aan om onderlinge verhoudingen goed te houden. Dit komt overeen met deelnemers Teacher Tapp waarvan een grote groep geeft aan dat ze (enkele) collega's tijdens overleg en/of op informele momenten ervan proberen te overtuigen dat de werkwijze belangrijk is voor het onderwijs. Minder dan de helft van de deelnemers stapt naar de leidinggevende om deze te overtuigen. Dit geeft aan dat aanpassing van gedrag in dienst lijkt te staan van het gezond houden van onderlinge relaties met collega's.
Case 7 (Dilemma 3)	Benutting van de expertise van stagiaires door het lerarenteam	Er zijn lage verwachtingen van wat stagiaires kunnen brengen en/of er is geen/weinig zicht op de mate waarop het team de kennis en vaardigheden van stagiaires benut	De geïnterviewde opleiders geven aan dat ze teleurgesteld zijn over het feit dat de kennis en vaardigheden van hun hybride studenten nauwelijks wordt benut. Een derde van Teacher Tapp deelnemers ervaart onvoldoende kennisbenutting van stagiaires door het team. Een aanzienlijk deel hiervan deelt de gevoelens van teleurstelling van de geïnterviewde opleiders
Case 8 (Dilemma 2)	Overeenkomst ambities tussen schoolleiders en leraren	Transparantie en openheid dragen bij aan ruimte voor het aangaan van de dialoog	<i>De casestudie richt zich op de afwegingen en gedrag van een schoolleider. De blog is geschreven vanuit het perspectief van leraren aangezien er onvoldoende schoolleiders deelnemen aan Teacher Tapp.</i>

¹¹ Beluister ook [Pictio Onderwijspodcast](#)

¹² Beluister ook [Pictio Onderwijspodcast](#)

Figuren 9-12: Bevindingen ANOVA's handelen en kenmerken voor de cases 1, 2, 4 en 8, waarbij: *** $p < 0.01$; ** $p < 0.05$; * $p < 0.10$

5 Geleerde lessen en vooruitblik

De kracht van Teacher Tapp is om op een snelle manier opvallende overeenkomsten en verschillen tussen grotere groepen personen werkzaam in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en het speciaal onderwijs in beeld te brengen.

Het gebruik van Teacher Tapp als bouwsteen in de Expeditie heeft laten zien dat het een geschikt instrument is om onder een grote groep leraren te peilen of en op welke manier het vraagstuk dat dient als decor voor het bestuderen van adaptief vermogen wordt beleefd. In jaar 2 zal Teacher Tapp ook hiervoor worden ingezet, waarbij meer dan in het eerste jaar gericht vragen worden gesteld rond het thema die stap voor stap zullen worden opgebouwd. Het betreft het vraagstuk Kansen(on)gelijkheid waarbij we voor een opbouw kiezen waarin eerst wordt gevraagd naar herkenning van het vraagstuk in brede zin en meer specifiek in de eigen schoolpraktijk om daarna meer in te gaan op de eigen rol en de rol van andere betrokkenen binnen het vraagstuk. Op deze manier kan Teacher Tapp de verschillende bouwstenen beter voeden en streven we ernaar dichter bij de kern van het vraagstuk te blijven.

Het voorleggen van de situatie en bevindingen uit enkele cases van de veldstudie heeft het mogelijk gemaakt om zicht te krijgen op welke mate de casestudies voorkomen onder een grotere groep leraren. De veldstudies zijn door de inzet van deze bouwsteen verreikt. Teacher Tapp zal de verkregen inzichten uit de andere bouwstenen blijven voorleggen aan de deelnemers van Teacher Tapp en deze verwerken in gecombineerde producten. Hiermee is deze bouwsteen uitermate geschikt om variabel in het onderzoeksontwerp in te zetten en vooral na te gaan in hoeverre resultaten die in meer lokale settings zijn verkregen breder gelden. In jaar 2 zal hier dan ook meer gebruik van worden gemaakt.

Tot slot is het doel van de inzet van Teacher Tapp inzicht te krijgen in factoren die van invloed zijn op adaptief vermogen. De inzet van Teacher Tapp voor dit doel heeft echter in het eerste jaar laten zien dat dit wordt bemoeilijkt door de vraagcompositie die de app vereist. De vragen in de app moeten namelijk kort zijn en dicht bij de praktijk van de gebruikers aansluiten. Overwogen kan worden om in plaats van 'eenmalig' te vragen naar bepaalde situaties met bijbehorende emoties en handelen, op een longitudinale manier zicht te krijgen op enkele geselecteerde beïnvloedende factoren van adaptief vermogen. Ook kan worden ingezet op het uitzetten van meer uitgebreidere vragenlijsten waarbij meer contextuele informatie kan worden verzameld.

Van het totaalpakket aan bouwstenen in jaar 1 hebben we geleerd dat studie van adaptief vermogen in navigeren naar toekomstbestendig leraarschap vraagt om een systeemperspectief (zie het [onderzoeksrapport Vertrek uit het basiskamp](#)¹³). Onder andere zal aandacht worden gegeven aan de relaties tussen onderdelen van het systeem; de 'ander'; welke rollen en verantwoordelijkheden worden toegeschreven en ervaren op de verschillende niveaus in het systeem en op welke manier beïnvloedt dit het adaptief vermogen dat bestaat uit het cyclische proces van betekenisgeving, besluitvorming en handelen. De inzet van de bouwsteen Teacher Tapp zal hier geschikt voor zijn. Niet alleen maakt deze bouwsteen het mogelijk om een belangrijke groep actoren binnen het systeem leraarschap een stem te geven, maar ook vanuit dit perspectief betekenis te geven aan 'hun' zicht op rollen, verantwoordelijkheden, handelen en toekomstbeelden. Het aantal deelnemers van Teacher Tapp groeit, waardoor de bevindingen van grotere betekenis voor het project zullen worden.

---

¹³ <https://expeditielerarenagenda.nl/product/vertrek-vanuit-het-basiskamp>

Bijlage: Producten Teacher Tapp 'buiten' Expeditie Lerarenagenda

Kanaal	Titel
Blogs website Teacher Tapp Nederland	<ul style="list-style-type: none"> # Terug naar school # Handschrift – Scheldende ouders – Bekendheid met 'De Staat van het Onderwijs' #Stress: leerlingen als bron en collega's als hulp # Werken in Corona-tijden en de wens voor kleinere klassen en professionele ontwikkeling # Lezen # Waardering, ervaring en tatoeages #Tijd voor leerlingen en tijd voor vakantie # Terugblik # Over vermoeidheid en onderhoud # Social media # Docent in/en vrije tijd # Positief terugkijken, wat doen we met de kerstvakantie en vaccins, en waarin verschillen leraren van schoolleiders. # Regels en routines # Afstandsonderwijs: winnaar of boosdoener # Terugblik 2020 – Vooruitblik 2021 # Lessen in Lockdown # Leiderschap # Eindexamens 2021, hoe denken de leraren hier eigenlijk over? #Bevoegd en/of bekwaam #Onderwijs en politiek #Corona: achterstanden, afstand houden en scholen liever open of dicht? #Mannen en vrouwen in het onderwijs #Onderpresteren van leraren # De visie van leraren op kunsteducatie #Leraren over de eindtoets en het eindexamen en een jaar Teacher Tapp Nederland # Hoge temperaturen en blijven of gaan... # Zomervakantie! Maar eerst schoonmaken, en die formatie rond krijgen... # Dit doen leraren in de zomervakantie..... # Starten na de zomervakantie # Gouden weken # De week van het mbo #Leraren zijn superhelden # Mythes en glazen bollen # Oudercontact, emoties op het werk en steun van collega's # NPO gelden: naar klassen én externe bureaus # Het nieuwe rekenbeleid in het MBO # Wie zijn actieve deelnemers Teacher Tapp en wat hebben we deze week van ze geleerd? # De plek van LOB in het onderwijs #Nakijken, ventileren en complimenteren # Lachen is gezond en aankomende update! # Waarom nakijken, voorkeuren solliciteren en wie wordt later docent?

	<p># Bevlogenheid</p> <p># Het onderwijsvraagstuk kansen(on)gelijkheid: oorzaken en verantwoordelijkheden</p> <p># Een vreemd einde aan 2021</p>
<p>Educaution: In EduCAUTION nodigen Meesters met Dromen Yasin Yaylali en Emin Kececi experts uit in de studio van Pakhuis de Zwijger om in gesprek te gaan over het onderwijs. Teacher Tapp NL schuift geregeld aan.</p>	<p>#18: Burgerschap in de klas</p> <p>#20: Influencers in het Onderwijs</p> <p>#22: Wat leren docenten van corona?</p> <p>#24 Onderwijs en wetenschap</p> <p>#27 Sleutels voor leiderschap tijdens corona</p> <p># NL Kiest x EduCAUTION: Docenten, bereid je voor op de verkiezingen!</p> <p># NL Kiest x EduCAUTION: Wat kunnen de verkiezingen betekenen voor het onderwijs?</p> <p>#33 Moeten de scholen open blijven?</p> <p>#34 Meer meesters voor de klas? Graag!</p>
<p>Teacher Tapp Pictio Podcast</p> <p>De Pictio Onderwijspodcast is een podcast over onderwijs in de breedste zin van het woord. Van kleuterklas tot hoogleraar, van praktijkschool tot gymnasium en van beroepsgericht tot basisschool: in deze onderwijspodcast bespreken Wim en Wytze alles van, voor, door en over het onderwijs. En eens in de zes weken wordt er een korte podcast gemaakt over een van de blogpost van Teacher Tapp</p>	<p>Teacher Tapp #1 Wat als afspraken niet nagekomen worden?</p> <p>Teacher Tapp #2 Ventilatie, verkoeling en wisselen van baan</p> <p>Teacher Tapp #3 Start van het schooljaar</p> <p>Teacher Tapp #4 Omgaan met weerstand</p>
<p>Conferenties</p>	<p>VU LEARN 2021</p> <p>ResearchEd Nederland 2021</p> <p>VELON 2021</p> <p>ORD 2021</p> <p>EAPRIL 2021</p>
<p>MeetUps/Inspiratiesessies</p>	<p>Expeditie Lerarenagenda</p> <p>MBO Connect</p> <p>CITO OKI</p> <p>Nationale Denktank 2021</p>

Leraarschap van vandaag is veelzijdig en veelvormig. Expeditie Lerarenagenda onderzoekt hoe leraren, teams, scholen, opleidingen en beleid navigeren naar toekomstig leraarschap van morgen.

Adaptief vermogen staat in het onderzoek centraal. Ga mee op expeditie en ontdek hoe het adaptief vermogen van onderwijspersoneel, scholen, opleidingen en beleid versterkt kan worden.

“De onderwijspraktijk reist mee met de Expeditie” is een rapportage van het eerste jaar van het gebruik van de Teacher Tapp in het Expeditie-onderzoek.

11/01/2022, Utrecht

**Dit onderzoek is gefinancierd door
het Nationaal Regieorgaan**

